

Izhaja v Trstu vsak
= petek popoldne =
Uredništvo in upravnništvo
alica Boschetto št. 5. II. nad.
= Telefon št. 1570 =

Delavski List

Posamezna številka
= 6 vin. =
Inserati po dogovoru.
Naročnina za celo leto
4.20 K., pol leta 2.10 K.,
četrt leta 1.05 K. - Ino-
zemstvo več poština.

Glasilo slovenskih socialistov na Primorskem.

P E N A.

Na Dunaju se je tedaj ustanovila slo-
vanska parlamentarna zveza, katerej so na-
rodnjaki dali že različna imena. V tej
je združenih 125 slovenskih poslancev.
Od teh je 28 čeških agrarcev, 20 Mlado-
čehov, 17 čeških nacionalec, 12 čeških
radikalec, 4 poslanci češko-moravske
ljudske stranke 20 poslancev iz jugoslovan-
skega kluba, 17 slovenskih klerikalcev, 5
rusinskih konservativcev in 2 češka realista.
Ta pestra množica narodnih zastopnikov
se je tedaj združila v „Slovansko unijo“.

Sodeč po pisavi glavnih glasil slovan-
skega narodnjaštva, ima ta zveza namen
regulirati taktični nastop posameznih slo-
vanskih parlamentarnih zvez in združiti vse
slovanske narodne poslance v bran narod-
nih koristi. Posebno so čutili to potrebo
pri in vsled sestave novega Bienertovega
gabineta v katerem sedev ministri, ki so
odločni sovražniki slovanstva.

Ne da se tajiti, da so slovanski nacio-
nalci zelo površni opazovalci stvari in se
zaradi tega ne čudimo, da pojejo vsak iz
svoje strani tej zvezi slavospeve in pola-
gajo na glave onih, ki so to zvezo skovali,
lovrovence še predno smo se pošteno za-
vedli, da se je porodila. Ampak to nas ne
briga veliko. Toda kdor globoko preiskuje
parlamentarne dogodke s stališča zgo-
dovinskega materializma, tiste parlamentarne
dogodke, ki so bili podlaga, da se je ta
zveza osnovala, ne vidi v tej koaliciji na-
rodnjaštva, ki ne vsebuje nobene gospo-
darske podlage, nič drugega nego navadno
otroško peno.

„Slovanska zveza“, kakor tudi vsaka
njena enaka, je samo sad abnormalnih in
nedopustnih razmer, ki vladajo v avstrijskem
parlamentu. Narodni boji so tu na dnevnem
redu. Saj ne more biti drugače. Saj jih
neti vlada s svojimi smešnimi persekucijami.
In dosegle so meščanske stranke s svojimi
narodnjaškimi prepričanji, da so onemogočile
delovanje tiste zbornice, ki je imela na
dnevnem redu rešitev važnih vprašanj, ki
vsebujejo toliko življenjskih interesov de-
lavstva vseh avstrijskih narodov.

Naravno je, tedaj, ako se tej zvezi niso
pridružili slovanski socialistični zastopniki.
Združeni v zvezo vseh avstrijskih sociali-
stičnih poslancev, pričakujejo da ob goto-
vem trenutku spregovore poslednjo besedo
ne samo v parlamentu, ampak tudi na
trgu, da dokažejo še enkrat šodov, ki jo
trpi ljudstvo vseh avstrijskih narodov vsled
večnih narodnih bojev, ki pa donajajo naj-
večjih koristi meščanstvu in vladi.

Slovanska parlamentarna zveza je ne-
smiselna. Zato ni treba veliko dokazov.
Pri tem ne smemo pozabiti najprej na boj,
ki se vrši med agrarci in industrijalci vseh
narodov. Temelj temu boju so razlikujoči
se interesi agrarcev in industrijalcev. —
Napram državi, so koristi agrarcev popol-
noma nasprotni koristim industrijalcev.
Zaradi tega je vladi težavno zadovoljiti ene,
ne da bi škodovala drugim. V tem boju
so interesirani tudi slovanski agrarci in
industrijalci. Naj se poreče kar se hoče,
toda koristi nemškega agrarca grofa Auers-
perga so enake koristim češkega agrarca
grofa Kolowrata itd. Narodnjaki bodo lahko
fingirali da so zastopnike različnih intere-
sov združili v posebno narodno enoto, toda
agrarec bo ostal vedno in najprej agrarec,
zastopnik lastnih interesov zaradi katerih
se bo družil z svojimi enakimi drugih
narodov. Ostal bo reakcionar, zastopnik
politike iz leta osemindesetega, sovraž-
nik svobode in napredka in svobodnega
razvoja trgovine in industrije ergo, naspro-
tnik napredka narodov.

Avstrijski narodi potrebujejo danes miru
in morajo v to svrhu preprečiti narodnjaške
boje ako hočejo premagati vlado v njenem
sedanjem protiljudskem delovanju. Slovanska
parlamentarna zveza, pa je menda šele
predigra združenju nemških poslancev. —
Nemški in slovanski narodnjaki. To so
danes dve nasprotujoči si moči, ki ovirajo
parlamentarno delovanje in puste viseti v

zraku nerešena najvitalnejša delavska vpra-
šanja. Ne gospodarske interese, marveč kdo
bo vladal nad milijoni avstrijskih prebi-
valcev, se razpravlja v tem boju. In se pri
tem ne prašajo, kdo je večji prijatelj na-
predka, kdo želi zagotoviti bednemu ljud-
stvu sigurnejši in boljše obstanek.

Toda, najsi bo namen Slovanske zveze
že kakoršenkoli naj bi bil njen uspeh, naj
živi ali umre, ostane vendar dejstvo, da
razmere, ki vladajo danes v parlamentu
ne morejo in ne smejo ostati take. Preve-
liki in različni interesi so v boju med
seboj, da bi bil idealnim možem mogoč
obstanek v tem nedelavnem parlamentu.
Pot je samo ena: Na eni strani zastopniki
svobode in delavnega ljudstva, na drugi
strani zastopniki nazadnjaštva, fevdalizma
in meščanstva. Prišel bo trenotek, ko se
bodo zastopniki morali odločiti ali za ene
ali za druge; nazaj ali naprej. In takrat
se bo videlo kdo so resnični prijatelji de-
lavnega ljudstva.

Klerikalna stranka in socializem.

II.

Vse drugo stališče pa zavzema klerikalna
stranka na Goriškem. Strogo katoliška
stranka, ki jo je bil svoj čas ustanovil dr.
Mahnič, ni imela na Goriškem, ali pa do-
cela malo, privržencev, ker je bil politični
nasprotnik sam duhovnik, t. j. dr. Anton
Gregorčič. V duhovstvu je imel najmočnejšo
zaslombo. Prvi voditelj krščansko-socialnega
gibanja na Goriškem, dr. Josip Pavlica,
dasi je bil jako delaven in iskren zastop-
nik ideje, ni mogel priti do veljave dotlej,
dokler se ni dr. Anton Gregorčič ločil od
lastnika „Soče“, iskaje opore pri duhovstvu.
Prva pogajanja med drjem Gregorčičem in
krščansko-socialno stranko so se pričela že
tekem leta 1898 ter se je precej tesna
zveza izvršila leta 1899 z nakupom tiskarne
in solidarnim postopanjem pri volitvah in
organizaciji. Dr. Anton Gregorčič je bil do
leta 1899 nasprotnik krščansko-socialnega
gibanja, nasprotnik zadružne organizacije.
Njegovo stališče je bilo predvsem narodno,
izključivši vsako versko vprašanje. Do
jeseni leta 1900 je bil dr. Ant. Gregorčič
deloma še omahljiv in je bil pri posredo-
vanju namestnika Goessa pripravljen skle-
niti kompromis. Šele odklonitev tega kom-
promisa ga je docela zabredla v klerikalno
stranko. Od takrat naprej je pa vzdrževal
on, rekli bi konservativno klerikalno
stranko.

S priselitvijo inteligentnih delavcev drja.
Brelja, drja. Pavletiča in drja. Dermastje
v Gorico je jela prihajati na površje
krščansko-socialna stranka kot načelna in
jako agilna stranka. Dr. Anton Gregorčič
in njegov najzvestejši pristaš prof. Ivan
Berbuč sta stala bolj ob strani. Prvi
neuspeh pri deložnozbornskih volitvah leta
1908 je zvezo konservativno-klerikalne in
krščansko-socialne stranke nekoliko zrahlal.
Videla se je jasno razpoka med dvema
strankama in ta, kljub temu, da se danes
maši, še danes obstoja. Ne dr. Gregorčič-
čeva ne krščansko-socialna stranka dapes
ni dovolj močna, da bi ena od njiju sama
uspevala. Potreba ju torej družiti in toliko
je zveza tudi danes še obstoječa.

Za socialnodemokratično stranko je vsako
paktiranje z doseđanjo klerikalno stranko,
kakršna je, izključeno. Prvič, ker je kleri-
kalna stranka socialnodemokratični stranki
načelno nasprotna, drugič pa, ker je kleri-
kalna stranka do sedaj kazala polno ne-
sposobnost za gospodarsko delo. V drju.
Antonu Gregorčiču ima socialnodemokra-
tična stranka načelnega nasprotnika glede
socialnega, gospodarskega kulturnega in
političnega stališča.

Proti krščansko-socialni stranki bi imela
socialnodemokratična stranka približno isto
stališče kakor proti krščansko-socialni
kranjski, recimo dr. Krekovi stranki. Ker
ta priznava utemeljenost razrednega boja
in demokratizma, bi bilo socializmu na
Goriškem gotovo simpatičnejše, če bi mlada

struja tudi na Goriškem prodrla. Poudar-
jati je tudi, da se konservativna stranka
ni nikdar brigala za delavsko organizacijo,
tako da je od te strani socialnodemokra-
tični stranki ostajala popolnoma prosta
roka za organizacijo delavcev. Tekmovalka
pri tej organizaciji je edina krščansko-
socialna stranka. Dr. Josip Pavlica je bil
tisti, ki je delavsko krščansko-socialno or-
ganizacijo pričel, in struja drjev. Brelja,
Pavletiča in Dermastje jo vzdržuje.

Tretja tekmovalka delavski organizaciji
je nastala v novejšem času narodna de-
lavska organizacija. Pristaviti se mora tu-
kaj tudi, da krščansko-socialna stranka pri-
dobiva delavce v svojo organizacijo s po-
ukom po priznical in izpovednicah in po-
tom politične agitacije, dočim narodno de-
lavsko organizacijo prisilno organizira na-
predna stranka in pa delodajalec. V krščan-
sko-socialni stranki vidi socialnodemokra-
tično delavstvo kolikor toliko poštenega,
dasi načelnega nasprotnika, dočim ima v
narodni delavski organizaciji proti sebi te-
rorizem delodajalcev in liberalno-napredne
svobodomiselnih stranke.

Ako bi obstajale na Goriškem le te ime-
novane stranke, bi bilo važno za socialno
demokracijo, zavzeti svojo posebno pozicijo
proti klerikalni dvostroki stranki. Sedaj pa,
ko je nastopila krepka in — pustimo to
— demokratična organizacija kmeta, stopa
vprašanje razmerja socialnodemokratične
stranke proti klerikalni stranki v ozadje
in čakati je prvih uspehov kmečke stranke.
S tem je deloma olajšan položaj socialno-
demokratične stranke, ker gre za izobraže-
valno delo, socialno, ekonomično in poli-
tično. Taktični nastop stranke pride vpoštev
še na drugem mestu. Nasprotno pa je
taktično vprašanje proti liberalno-napredni
narodni delavski organizaciji, ker nastopa
ofenzivno in teroristično in zatira svobodo
slovenskega delavstva.

Socialna demokracija se je vedno ime-
novala realna stranka, zaradi tega si tudi
želi realnega nasprotnika. Realni nasprotnik
je dejansko na Kranjskem, na Goriškem in
menda povsod na Slovenskem krščanski
socializem. Le vsled odijoznega nastopa
napredne stranke na Kranjskem in na Go-
riškem je pomaknjen na prvi plan boj
med narodno delavsko organizacijo in so-
cialnodemokratično organizacijo. Dokler se
ta boj ne izvrši, ima docela malo važnosti
boj proti klerikalizmu. Zato naš „Delavski
List“ pobija v prvi vrsti onega nasprotni-
ka, ki nima realnega stališča, ki nima po-
štenih političnih načel, ki pa želi škodovati
socialnodemokratični stranki pri vsaki pri-
liki in grozi z izgubo zaslužka delavcem,
ki imajo pogum priznavati se za socialiste.
Socialnodemokratična stranka ta boj proti
narodni delavski organizaciji izvojuje sama.
Nasprotno je prepričana, da se indolentne
delavske mase, ki so bile doslej izven
vsake organizacije, začno zanimati za poli-
tično življenje in postanejo pristopne v do-
glednem času socialnodemokratični organi-
zaciji.

Ves način boja in vsa bližnja politična
konstalacija na Goriškem pa je odvisna
od realnosti in poštenosti nove kmečke
stranke.

VII. zbor jugosl. soc. dem. stranke v Ljubljani.

(Poročilo E. Kristana).

(Dalje).

Aneksija Bosne in Hercegovine.

V zadnji dobi se je izvršil dogodek česa
posledice čutijo avstrijski narodi že zdaj
hudo, a jih bodo še bolj čutili. Kar se je
zgodilo, se je zgodilo zgolj iz imperjali-
stičnih in dinastičnih namenov. Avstrijski
kapitalizem si je hotel vstvariti kolonijo.
Zato je Avstrija anektirala Bosno in Her-
cegovino. Tudi v tem tiče dobičarski in-
teresi kapitalizma. Danes je aneksija gotovo
dejstvo. Ampak zato ne smemo pozabiti
kako nerodno in brutalno je Aerenthalova
diplomacija izvršila to stvar. Način je ob-

sodbe vreden. Ne moremo pa prenašati, da
bi šovinistična blaznost zaradi tega dogodka
šeuvala na vojno, ki bi bila najhujši uda-
rec za delavno ljudstvo. In nevarnost vojne
je bila — ne da se tajiti, velika. In ni bil
srbski George sam, ki je blaznil, tudi Ang-
lija ni imela v tem popolnoma čiste roke.
Danes je nevarnost vojne manjša, toda od-
pravljena še ni. Pri vsem tem so se poka-
zali edini odkritosrčni prijatelji miru socialni
demokratje. V Srbiji je bil med vsemi
poslanci edini socialistični poslanec sodr.
Kaclerovič, ki se je postavil proti vojnemu
ščuvanju in ni glasoval za vojne potreb-
ščine. Zato je bil proglašen za izdajalca
naroda. In niti žalostni dogodki v Pragi
niso streznil srbskega ljudstva. Končno je
tudi Anglija uvidela, da je šla Srbija pre-
daleč, toda Anglija lahko obljubi mir am-
pak lahko ji je tudi spremeniti svoje mne-
nje. In Rusija dela pri tej stvari tajno vse
drugače nego javno. Mir tedaj ni zagotov-
ljen. Naravno je, da je pri tem proletarijat
zelo prizadet vsled obrtne krize, ki je na-
stala v Avstriji. Ako se bojkotira avstrijsko
blago se zmanjša proizvodna potreba in
tedaj delo. Proletarijat pa tudi ne more
trpeti, da bi se delalo večno nevarnost
vojne. Moral je tedaj protestirati.

Kaj namerava avstro-ogrška vlada z
Bosno in Hercegovino ni znano če ravno
se o tem veliko govori. Kadar si je turški
narod izvojeval ustavo je bila Avstrija pris-
siljena dati Bosni in Hercegovini nekaj
pravic. Toda to kar se hoče dati prebi-
valcem teh dveh dežel je veliko manj
nego je bila turška vlada prisiljena dati
svojemu ljudstvu. Ustavo, ki se hoče dati
Bosni in Hercegovini je prava karikatura.
Narediti hočejo 5 volilnih razredov in
pripadnikom vsake verske konfesije še
svojo posebej. To bi bil unikum v Avstriji.
Po konfesijah se bo tedaj delilo volilno
pravico. Po prvem načrtu bi bili imeli
privilegiranci pravico glasovati v vseh teh
kurijah. Toda ker se vendar ni moglo pre-
zreti delavskega gibanja, ki se tudi v Bosni
in Hercegovini razširja, se je vlada vendar
odločila narediti za delavstvo posebno ku-
rijo ki bo volila dva mandata. Toda bogati
naseljenci so zahtevali še in vlada je pri-
pravljena narediti za avstrijske naseljence
še posebno kurijo. Da pa ne bo imela
Bosansko-Hercegovinska zbornica prav no-
bene veljave, so napravili še cel kup viri-
listov. Teh bi bilo toliko, da bi lahko pre-
prečili vsako delovanje zbornice.

Toda avstro-ogrška država je dualistična.
Nastalo je vprašanje, kdo ima več zgo-
dovinskih pravic nad Bosno in Hercegovino.
Ogri zahtevajo te deleže zase češ, da imajo
oni več pravic nego Avstrija. Avstrija trdi
narobe. Dualizem se je pokazal za nezmož-
nega, na dnevnem redu imamo sedaj tria-
lizem. Kakšno razmerje bo vladalo med
avstro-ogrsko in Bosno in Hercegovino je
zelo važno. Kam bodo poslednji pošljali
svoje delagacije v Ogrsko ali avstrijsko
delegacijo? Morda enkrat v eno, drugič v
drugo državno polovico. Morda se bo do-
ločilo ustanoviti tretjo delegacijo? Kdor
reklamira zase zgodovinske pravice nad
Bosno in Hercegovino nam ne imponira.
Ne Avstrija in Ogrska nimata nobenih
zgodovinskih pravic. Pa če bi jih tudi
imeli, nas to ne briga. Ne kar je bilo,
ampak to kar je za nas važno. Mi nočemo
dualizma in nočemo trijalizma ampak na-
rodno avtonomijo in interesi avstrije same
zahtevajo, da se nstanoži iz Bosne in Her-
cegovine posebno narodno skupino, ki lahko
živi sama zase. Tiste absolutne kulture, o
kateri se mnogo govori, je ni pri nas. Zato
ni mogoče več nas raznarodovati. In če bi
se to poskusilo, bi pomenilo to reakcijo.
Kaj bo tedaj iz Bosne in Hercegovine, naj
v prvi vrsti odloča ona sama.

Nato govori o resoluciji bosanskih so-
drugov s prvim delom katere se strinja, ne
more se pa strinjati z drugim delom. (O
tej resoluciji bomo govorili v prih. št.) Se
izjavlja še enkrat proti trijalizmu. Za zdru-
žitev vseh jugoslovanov. Mi se lahko spri-
jaznimo, pravi, s trijalizmom, ampak novili
kraljev nočemo voliti.

Nadalje govori še o slovenskem vseučilišču, v zmyslu resolucije, ki smo jo objavili v predzadnji številki.

Burno in živahno ploskanje je pozdravilo konec krasnega referata sodr. Etbina Kristana. K temu govore še sodrugi Milost. Petejan, Demetrovič, Vrčon, Regent, A. Kristan, Kocmur, dr. Dermota in dr. Tuma.

(Dalje prih.)

Politični pregled.

O vojni, ki jo bo boje napovedala Avstrija Srbiji se piše veliko posebno po klerikalnem in kapitalističnem časopisu. Klerikalci in kapitalisti pričakujejo od vojne velikih koristi. Nekateri trde, da je vojna neizogibna. Zakaj? Morda zato ker je v Srbiji in v Avstriji veliko takih ljudi, ki bi imeli vojno? Morda zato, ker bi Avstrija napram Srbiji postopala rada tako kakor tisti močan fant, ki se ne pusti izivati od pritlikavca? No, položaj ni res nič kaj ugoden miru in nedvomno je, da je še precej nevarnosti, da izbruhne med Avstrijo in Srbijo vojna. Ampak zato ni neizogibna. Izvestni krogi napenjajo pač moči, da bi ljudstvo sprijaznili z vojno. Toda delavstvo ne bo padlo na take limance. Za delavstvo je vojna nesreča v vsakem slučaju. Delavstvu ne koristi ne zmaga ne poraz. Bojišča ne bi namakali s svojo krojo ne Aerenthali ne srbski Georgi ampak delavski možje. Delavstvo tedaj noče vojne.

Avstro-ogrski poslanik v Belemgradu je bil odpoklican iz svojega mesta. Pravi se, da zato, ker se je dognalo, da se je snovala v Belemgradu proti njemu zarota. Sicer je to čuden način s katerim hoče avstrijska vlada opravičiti dejstvo, da je pozvala iz Belegrada svojega odposlanika. Dobro bi pač bilo vedeti kaj nam pripravljav avstrijska diplomacija.

V ogrski zbornici je dne 24. t. m. socialistični poslanec Mezöffy stavil interpelacijo glede vojne nevarnosti. V tej interpelaciji protestira proti vojnemu tendenzam ter zahteva naj se naredi za to odgovorne skupne ministre, kajti danes ni nikogar, ki bi želel vojno z drugimi državami. Proti takim tendencam ljudstvo protestira z vso odločnostjo. Ljudske sinove — pravi — se hoče poslati v človeško klavnico brez vsavzroka, proti ljudski volji in samo v svrhu megalomanije proti civilizaciji.

Avstrijski parlament. Vlada je tedaj sklenila definitivno, da otvori zbornico dne 10. marca t. l. Pokazalo se bo, kaj je dosegel Bienenrth, ko je zaključil parlament. Vse kaže, da ničesar. Prej ti bi se bilo lahko dobilo večino da bi bilo zbornici omogočeno delovanje. Zdaj je to že težavneje. Seveda Bienenrth ni izkal te večine marveč večino, ki bi mu bila dovolila dispozicijski fond. Voljo do dela sicer pravijo vse stranke da imajo in da hočejo, da bo parlament delal, le z vlado ni razven nemcev, nihče zadovoljen. Ako bi bil Bienenrth pameten bi bil moral oditi, ko je videl, da nima večine za seboj. Tako bi bil pripomogel parlamentu do dela. Slovanska zveza in socialisti so že izjavili, da bodo delali vladi opozicijo. Češki nacionalci so izjavili, da ne bodo obstruirali ako nemci zagotove, da ne bodo obstruirali v deželnem zboručeskem. Nemci pa zahtevajo ravno narobe od Čehov. Med nemci se širi misel da bi se vsi nemški poslanci, brez razlike političnih strank združili v enoten nemški klub kateremu bi se pridružili še poljski slahčiči in bi tako premagali vsako opozicijo. Vse kaže tedaj, da je delovanje zbornice negotovo in da se tako ne sme več nadaljevati.

O regulaciji narodnih vprašanj pripovedujejo nekateri listi, da se bo morala baviti vlada v prihodnjem zasedanju zbornice. Ampak če se jih misli regulirati tako, da se ne bo nobenega zadovoljilo, je veliko boljše ako se pusti stvar pri miru in se ne zahaja dražiti v sršenovo gnezdo.

Socialistični poslanci so na avdijenci pri Bienenrthu izjavili poslednjemu da ne odobravajo nesmiselnega in tendencioznega političnega preganjanja ki ga je zapričela vlada proti češkimi narodnim socialistom. To preganjanje niti juridično ni opravičeno in bo samo povspestilo demagogično delovanje te stranke.

Pogodba med avstro-ogrsko in Turčijo zaradi anksije Bosne in Hercegovine se baje te dni že podpisuje od zastopnikov obeh vedevlasti. Toda bojkot avstrijskega blaga na Turškem nadaljuje neomejeno kakor v prvih časih bojkotva.

Srbski skupščini se je predstavilo dne 25. t. m. novo mistrstvo pod predsednikom ministra Novakoviča. V tem ministrstvu sede zastopniki vseh srbskih strank razven — seveda — socialistične katere zastopnik v skupščini je sodr. Kazlerovič. Poslanci so vprizorili novemu ministrstvu burne ovacije. Predsednik Novakovič je imel daljši programni govor. Rekel je med drugim, da korenine narodnega vprašanja s katerim stopa Srbija pred Evropo, ne bodo uničene v sreču srbskega naroda dokler bo živ en sam Srb. Skupščina je sklenila govor ministra ponatisniti in ga razdeliti med ljudstvo. In na tak način pripravljav vlada srbsko ljudstvo, da se sprijazni z vojnimi idejami mlačnozobih častihlepnežev.

Domače stvari.

Krajna organizacija jugoslov. soc. dem. stranke v Trstu vabi vse plačevalce strankinega davka na važno zborovanje, ki bo v nedeljo dne 28. t. m. ob 10. uri zjutraj s sledečim dnevnim redom: 1.) Politični položaj; (poroč. sodr. E. Kristan). 2.) Poročilo strankinega zbora; 3.) Poročilo političnega odbora; 4.) Volitev novega političnega odbora.

Vsak sodrug naj prinese seboj izkaznico strankinega davka; kdor te ne bo imel ne bo smel na zborovanje.

Z ozirom na važnost zborovanja, pozivljamo sodruge, da se udeleže v velikem številu.

Društvo Ljudski oder v Trstu. V petek dne 26. in soboto dne 27. februarja 1909, predava v „Delavskem domu“ ul. Boschetto 5, II. nad., sodrug *Etbin Kristan* in sicer v petek dne 26. februarja o predmetu:

Darwin in njegov nauk,

v soboto dne 27. februarja o predmetu:

Darwin in postanek človeka.

Začetek predavanj ob 8 uri in pol zvečer. Vstopnina 20 vin. za osebo.

Charles Darwin se je rodil v Shewburn na Angleškem 12. svečana 1809. Letos slavimo tedaj stoletnico njegovega rojstva. Darwinov nauk temelji na velikem principu da je vsaka živalska ali razstlinska vrsta, ki je že prešla ali, ki še živi, nastala prirodni potem in verjetno iz enega pratipa. S tem je Darwin pobil vse dotedanje nazore o vedi ter pokazal novo pot, ki je peljala k pravemu spoznanju prave vede. Darwin je oče svobodne misli in najznamenitejši učenjak prirodoslovec. Bil je celo svoje življenje največji sovražnik bogoslovja in vere v čudeže.

Umril je Darwin v Downu, mali vasici blizu Londona, 19. aprila 1882. Stoletnico njegovega rojstva slavi letos ves resnično civilizirani svet. Tudi mi slovenski delavci hočemo proslaviti stoletnico tega velikega učenjaka s tem, da se v velikem številu udeležimo teh predavanj, potom katerih hočemo razširiti njegove nauke nove poti k pravemu spoznanju prave vere.

Naša politična odbora, t. j. slovenski in italijanski socialistični, sta poslala k županu, deputacijo, ki je opozorila župana naj vpliva na mestni odbor in mestni svet naj ne rešujejo sedaj, ko se bliža mestnemu svetu konec, važnih vprašanj kakor n. pr. vprašanje glede municipalizacije starih in novih prog tramvaja, vprašanje vode itd. Ta vprašanja naj se pusti da jih reši prihodnji mestni zastop v katerem bodo zastopane vse stranke in bo vsled nove volilne reforme zastopano tudi dosedaj brezpravno ljudstvo. Župan Sandrinelli je baje obljubil, da bo deloval v smislu, kakor so mu naši odposlanci nalagali. Italijanskim nacionalcem baje ni všeč, da se naša stranka vmešava v stvari mestnega sveta. „Independent“, ki je oficielno glasilo ital. nacionalcev je jezico na zelo nespameten način jasno dokazal. Toda gospodi bo treba vendar povedati, da se na tako vmešavanje mora privaditi. Nekdo mora pač biti, ki si vzame na srečo ljudske koristi, ki so jih dosedanji mestni očetje popolnoma zanemarili. In če tisti, ki si je te koristi vzel na srce in jih noče braniti, nima sedeža in glasu v mestnem svetu, si mora vzeti sam pravico prepovedati onim, ki sede v mestnem svetu, naj ne rešujejo ljudskih vprašanj na smrtni postelji in brez ljudskih zastopnikov. Ampak gospodje, to je šele začetek. Pa se bodete vendar morali privaditi, da bodete trpeli nezadovoljnega ljudskega zastopnika v vaši sredi. In takrat bo še vse kaj drugega pelo.

Pododsek za municipalizacijo tramvaja je predložil mestnemu odboru načrt za *indirektno* municipalizacijo novih prog. Takih in še veliko drugih načrtov so izdelali mestni očetje prav sedaj, ko se bližajo volitve. Tri leta niso nič delali, voljo do dela so dobili šele sedaj pred volitvami. Ampak delavstvo bo pokazalo tej gospodi, katere mandati bodo kmalu potekli, da se od umirajočega mestnega zastopa ne bo dalo slepariti. Načrte na stran, o teh naj razpravljav prihodnji mestni svet, kjer bodo sedeli tudi zastopniki delavstva. To je naša parola.

Premikačem v prosti luki. V predzadnji štef. našega lista smo obljubili, da se bomo k razmeram premikačev v prosti luki povrnili, in danes hočemo našo obljubo izpolniti.

Mnogo je med temi delavci mlajših, ki so o razmerah slabo poučeni. Dokler ni bil promet v prosti luki razvit tako kakor sedaj, so premikali železniške vozove navadni težaki. Teh je bilo kakih 30—40. Šele leta 1894, ko je prevzel delo konsorcij, so nakupili vozove, sezidali hleve ter se je začelo premikati vozove tako, kakor se jih še sedaj. Takrat so bile delavske razmere zelo žalostne. Izkoriščanje je vladalo v najhujši obliki. Dnevna mezda premikača je znašala K 2.40. Najvišji tedenski zaslužek je znašal K 14.40. Delavni čas je bil neomejen. Delalo se je, dokler ni bilo vse delo izvršeno in to brez vsake odškodnine za izredno delo. O obleki za deževno vreme in čevljih ni bilo govora. Mezda je komaj zadoščala za vsakdanje najnujnejše potrebščine. Ti delavci so stanovali večinoma v zelo slabih stanovanjih in celo v hlevih. — Leta 1897 so po inicijativi socialnih demokratov (takrat ni bilo še organizacije) vložili spomenico in pridobili 40 vin. povišanje plače na dan. Pozneje so bili uvrščeni v kategorijo težakov ter se jim je zvišalo plačo na K 3.20. Dobili so tudi obleke za deževno vreme. Pozneje se jim je povišalo plačo na K 3.40. Resnično spoštovati se je začelo te delavce samo tedaj, kadar so nastopili za svoje pravice združeni z vsemi drugimi delavci skupaj, brez razlike narodnosti in kategorij. Vsled energičnega nastopa se je začelo plačevati tudi izvanredno delo po 40 vin. na uro. Takoj po prvih vspehih se je porodila misel po močni organizaciji, toda premikači kakor tudi drugi delavci niso hoteli slušati naših dobrih svetov. Pridobili so nekaj in mislili, da je to dovolj. Toda draginja je postajala vsak dan večja in med delavci je nastalo splošno nezadovoljstvo. Delavci posameznih kategorij so vložili več spomenic, toda brez vspeha. Navsvete socialnih demokratov se je vedno zavračalo. Slovenci, Italijani, Nemci, liberalci, klerikalci, patrijotje in veteranci so se med seboj pripravili. In čim bolj so se pripravili, tem bolj je bilo izkoriščanje občutnejše, ker postajalo je vedno večje. Končno so jih žalostne razmere dovedle do zavesti in podali so se takrat vsi brez razlike narodnosti in političnega prepričanja k sovražnim socialistom. Tako se je l. 1906 ustanovila močna strokovna organizacija. Delavci so pozabili na malenkostne prepire. Takrat se je vložilo spomenico za zboljšanje stanja vsem kategorijam. Na odgovor se je čakalo celih 6 mesecev. Ravnateljstvo in razne oblasti se niso ganile niti na žuganje. 1000 organiziranih delavcev. In šele tedaj, ko je več tisoč delavcev, na nepozabljenem shodu izjavilo solidarnost z našimi zahtevami, so se oblasti pričele resno baviti z nami in z našo spomenico. (In vendar imamo danes še takih, ki verjamejo, da je 100 delavcem mogoče brez druge pomoči kaj doseči.) Vspehi tega velikega gibanja so še vsem v živem spominu. In teh vspehov so bili deležni tudi premikači. Dnevna plača je narastla na 4 krone odškodnine izvanrednega dela so se povišala od 40 na 60 vin. na uro za prve tri in za poslednje ponočne ure pa na 80 vin. na uro. Ob nedeljah se plača delo za pol dneva 3 krone (prej K 1.50). Razven tega in drugih dobrot, so si delavci pridobili upliv in z njimi so morali resno računati vsi. Tudi pri pomanjkanju dela se jih takrat ni tako zapostavljalo kakor sedaj. Da so stabilno nastavljeni pridobili še mnogo več, ni treba posebej omenjati. Ako bi bili premikači na vse to pomislili, bi bili moralni narodnjake, kadar so začeli agitacijo za N. D. O. prašati, kje so bili leta 1897 ko so imeli premikači K 2.40 na dan. Saj je že takrat obstajala narodna stranka celih 25 let. Razni narodni odvetniki so tudi takrat živeli, toda nihče se ni zmenil za revščino delavcev, kadar so bili v nevarnosti, da od gladu poginejo.

Toliko v pojasnilo.

O slovenski šoli v Trstu sta zopet pisala „Edinost“ in „Sloven. Narod“. Naravno, da sta pisala zato, da bi vsilila ljudstvu vero, da je naša stranka vedno nasprotovala slovenski šoli v Trstu. Toliko notica v „Edinosti“ kakor tudi v „Sloven. Narodu“ je bila napisana na podlagi nekega pravega obrekovanja, ki se zdi tržaškimi narodnjakom baje zelo lepo. „Sloven. Narod“ pripoveduje, da je hotel poslanec sodr. „Pittoni“ prepričati podržavljenje Ciril-Methodove šole v Trstu in da je baje ministru Haerdltu dejal «Um Gotteswillen schonen Sie uns». Mi vemo od kod je izšla ta notica in dr. Rybař bi znal o tem tudi kaj povedati, da ima sodr. Pittoni največje zasluge za podržavljenje Ciril-Methodove šole v Trstu. Sodr. Pittoni se je še pred nego Rybař izjavil spričo Becka za podržavljenje te šole. Pittoni in Oliva sta šla k namestniku princu Hohenlohe urgirati podržavljenje in pozvala sta vlado naj prepreči, da se v tej šoli ne bo kupičilo v enem razredu kjer je prostora za 40, 80 otrok. „Edinost“ pravi, da je smešno, če se bahajo socialisti, da so oni pospešili podržavljene rečene šole, med tem ko so oni (narodnjaki) delali za slovenske šole celih 25 let. Drobno „Edinost“. In mi vam povemo, da v slučaju da ne bi bili za drugih 25 let izvoljeni v Trstu socialistični poslanci mesto ital. nacionalnih, bi narodnjaki delali lahko še celih 25 let in ne bi prišli niti do podržavljenja Ciril-Methodove šole. Smešno je in otročeje, ako se to zaslugo pripisuje Rybařu. — Rybař je okoličanski poslanec, šola se pa zahteva v mestu. Mestni poslanci so pa socialistični. Za ministra je bilo pri podržavljenju slovenske šole merodajno mnenje mestnih poslancev in ne mnenje okoličanskega zastopnika. Da bi bili socialistični poslanci rekli, da nočejo, da bi se Ciril-Methodova šola podržavila, če vlada ne bi bila podržavila in naj bi se bil Rybař na glavo postavil. To gospodje je resnica, ki jo poznate vi prav tako kakor mi. Zakaj pa narodnjaki govore o tej stvari v javnosti čisto drugače nego privatno. Zakaj širijo narodnjaki o tem vprašanju čisto kriva in napačna mnenja? Mi bi n. pr. priporočali uredništvu „Ed.“ naj si pusti napisati od dr. Rybařa vse, kar je o tem govoril na seji za slovensko šolo, ki se je vršila pri Sv. Jakobu ob navzočnosti naših in narodnih zastopnikov. Ako se to zgodi, bodo pametni ljudje imeli takoj drugačno mnenje o nas in o našem delu za slovensko šolo. Toliko za danes.

Prihodnjič bomo pečali se o tem vprašanju obširno.

O stavki voznikov v tržaški okolici, ki jo je vprizorila «N. D. O.», smo malo govorili zaradi tega, ker nismo hoteli, da bi se nam bilo očitalo, da hočemo škodovati stvari. Narodno časopisje je sicer pripovedovalo o tej stavki marsikaj, toda stvar je navsezadnje sledeča: Tržaški magistrat je oddajal vsako leto prevažanje gramoza iz okolice v mesto dvema slovenskima podjetnikoma (in ne italijanskima, kakor je pisalo narodno časopisje). Ta dva podjetnika sta Čok in Turk iz okolice. Letos je Mandič združil voznike, ki so delali tema podjetnikoma, v posebno združenje. Ta združenje je potem vložila na magistrat prošnje (da bi ne mislil kdo ponudbe), da bi se dalo prevažanje gramoza v najem združenju mesto privatnikom. Magistrat je prošnjo odbil in vozniki so stopili v stavko. Pri tem so pripovedovali, da nočejo na noben način več delati podjetnikoma Čoku in Turku, češ, da jih izkoriščata. Ker pa so se narodnjaki sramovali povedati, da tudi slovenski podjetniki izkoriščajo slovenske delavce, so trobil v svet, da sta omenjena podjetnika Italijana. Mi ne vemo sicer vseh pogajanj, ki so se vršila med delavci in podjetniki ter magistratom. Vemo samo to, da se vozi gramož po tržaških cestah prav tako, kakor da bi ne bilo stavke in da okoličanski vozniki še vedno stavkajo. Magistrat je menda napravil pogodbo s tukajšnjo tvrdko Faccanoni za prevažanje gramoza. Čok in Turk sta se menda že odrekla pogodbi in «Edinost» je z nekakim ponosom objavila vest, da sta se na nekem shodu stavkujočih izjavila podjetnika Čok in Turk solidarna s stavkujočimi in za stavko. «Edinost» je pri tem gotovo mislila, da ne bo nikomur prišlo na misel, da je zelo smešno, če se izjavljata za stavko dva podjetnika, proti katerima je bilo gibanje deloma naperjeno in ki kot podjetnika stavkata lahko, če hočeta, vse svoje življenje. Narodnjaki pripovedujejo, da je upati, da zmagajo stavkujoči.

Morda. Toda to je zelo lep dokaz, ki bo narodnjake poučil, da je treba organizirati delavce vseh narodov, da je tudi treba, da je organizacija močna in šele potem sme delavstvo stopiti v stavko.

Vsekakor bi bili mi «Edinosti» zelo hvaležni, ako bi nam natančno pojasnila kako je drugače s to stavko.

Društvo Ljudski oder naznanja svojim članom, da je knjižnica že urejena ter da je sedaj odprta vsak torek, četrtek in soboto od 8. do 10. ure zvečer ter ob nedeljah od 9^{1/2} do 12 ure dopoldne. Vsem onim, ki žele pristopiti temu našemu kulturnemu zavodu, se naznanja, da je v društvenih prostorih vsak večer vsaj en odbojnik, ki vpisuje nove člane ter daje potrebna pojasnila.

Sodrug! Kdor od vas še ni član „Ljudskega odra“ naj postane čim prej. Saj je to naše društvo edino resnično izobraževalno društvo v Trstu, ki se zaveda svoje naloge. Na zadnji seji je odbor sklenil urediti čitalnico tako, da bodo na razpolago čitalnice vsi slovenski politični in leposlovali listi ter mnogo hrvatskih, italijanskih in nemških časopisov in revij. Čitalnica je odprta vsak večer od 6 do 10 ure. Društvena knjižnica je preskrbljena zopet z najnovejšimi slovenskimi in hrvatskimi knjigami in šteje sedaj nad 2500 zvezkov. Nad 500 je najboljših hrvatskih knjig. — Tudi hrvatskim sodrugom priporočamo, da pristopijo k našemu „Ljudskemu odru“. Pristopnina znaša 50 vin. in 20 vinarjev je tednina.

„Naši zapiski“ izidejo zopet s prvim marcem t. l. Glavni urednik je sodr. dr. Anton Dermota, izdajala jih bo „Delavska tiskovna družba v Ljubljani“, tiskala bo pa tiskarna Lampret v Kranju. Prijave za naročnino sprejema tudi upravništvo „Del. Lista“ v Trstu.

Zaradi ministra-rojaka se je vnela med klerikalci, liberalci in edinostarji precej živahna debata. Krek je namreč nasprotnik teh res nepotrebnih institucij. Ampak bogsigavedi, zakaj se liberalci in edinostarji ogrevajo toliko za ta brezpomembni ministrski stolček. Najlepše je citati kako zagovarja institucijo ministrovrojakov tržaška „Edinost“ ki jim da pomizno nalogo tajnih agentov v ministrskem svetu. Potom njih — pravi „Ed.“ — izvedo stranke marsikako tajnost iz ministrskega sveta in je strankam tako lažje preprečiti kakšno zlo. Ampak če nima tak minister-rojak res nobene važnejše naloge nego biti informator narodnih strank o načrtih ministrskega sveta, potem postane ta institucija v pravem pomenu brezpomembna.

Morda se pa edinostarji in liberalci zato ogrevajo za ministra rojaka zato, ker bi radi spravili kakega Hribarja za Morda bi bil sposoben.

Proseški žandarji niso zaupali preveč naukom sodr. Regenta, ki jim je na shodu na Kontovelju raztolmačil, kje smejo in kje ne smejo vtikati svojega nosu. Zato so ga ovadili na okrajno sodišče, da je priredil shod ne da bi bili oni za ta shod nič vedeli. No sodišče je dalo — kakor je naravno — prav sodrugu Regentu. No, mi upamo, da je bila to prva in zadnja nepotrebna pot, ki so nam jo strili narediti proseški žandarji ter upamo, da se bo tržaško namestništvo odzvalo našemu pozivu v zadnji št. našega lista t. j. da bo dalo deželnemu orožniškemu poveljstvu nalogo, da pokliče svoje proseške žandarje na red. Kot avstrijski državljani si ne bomo puščali kratiti pravice, ki so nam zajamčene v zakonih. In ako javni organi teh zakonov ne poznajo naj se jih pa uče.

„Soča“ se je, ko je zvedela, da se med soc. demokrati na Goriškem trije odvet. koncipijenti, jako prestrašila. Sherlock Holmes ali narodni policaj je takoj planil na noge. Sedaj išče in zasleduje. Govorili smo z njim in zaupal nam je, da bi bil že izsledil, ako bi mu šel dvor. svet. Manussi v Trstu na roko. Ta pa noče. Sherlock Holmes se je hudo jezil, ampak zaupal nam je, da le na videz. Res je, je dejal, da bi jako rad denunciral tistega koncipijenta; samo ne vem se gotovo, ali je dr. Puc ali ne; ampak moj maneuver je sledeči: Manussi odhaja sedaj brškonje v Ljubljano za deželnega predsednika; v Trstu se izprazni njegovo mesto. To pa bi jaz rad zasedel; kajti zadnji čas je, da postane to slovenska posest. Narodnjakov nam je treba v najvišji policijski instanci. In da sem jaz, Sherlock Holmes iz „Soče“, alias narodni podjetnik, dober policaj, sem dokazal, ko sem denunciral dijake in delavce in kandidatinje in odv. koncipijente . . .

Ko se je Andreju Slovanu zagrozilo, da se utegne njegova podjetja bojkotirati, ako ne ustavi svojega nesramnega postopanja proti socialistom, je mahoma zastokal: mojim *privatnim* podjetjem so obljubili bojkot. Preje pa je vedno trolil, da so

to *narodna* podjetja. Če so bila narodna — s kakšno pravico ste jih sedaj naenkrat proglasil za privatna, Andrej? Čigova last so pravzaprav ta podjetja? Mi bi rekli, da so v resnici narodna, ker so zgrajena na podlagi kredita iz finančnih zavodov, kamor nosi narod svoj denar. Kako je že Proudhon odgovoril na vprašanje: Kaj je lastnina? Teoretično, seveda!

Maškarada je bila te dni v Gorici. Priredila jo je slovenska liberalna stranka. Povabljen je bil ves narod, da bi se maskiral narodno-napredno. Toda narod je odklonil vabilo, češ, da ne mara biti pustna šema. Udeležba je zato bila pičila. Prirediteljev to ni mnogo ženiralo. Bili so še bolj med seboj, čisto intimni. Maske — to je moral priznati celo nasprotnik te maškarade — so bile izvrstno pogojene. Posebno pozornost je vzbujala maska z dolgo rusko brado in vseslovansko širokimi ustmi. Čez ledja je nosila trobojnico z napisom: «Narodni podjetnik». V desnici je držala dolg črnogorski handžar, v levici pa hlebec kruha, ki ga je rezala drugim maskam. Za pasom je nosila malho; v kateri so bile spravljene glave, ki jih je porezala soc. dem. delavci in akademikom. — Druga maska je bila oblečena v haljo nedolžnosti in se je imenovala «N. D. O. v Gorici». V naročju je nosila Masarykove spise, zapечатene s sedmerimi pečati; glavo je imela prosojno; kajti možgan ni bilo v nji. «Narodni podjetnik» je ti maski ves večer izkazoval ljubezen, ki je bila naravnost pregrešna. Tretja maska si je dala ime «Socialni teoretik». Pripovedovala je, da je zato prišla na maškarado, ker bi se ji nikjer drugod ne živelo komodnejše. Prste je imela vse črne od tinte; kajti zadnji čas je morala silno mnogo prepisovati za socialna predavanja na maškaradi . . . Bilo je še par interesantnih mask. Obširneje jih popiše «Soča». Na pr. masko pedagoga Sokrata, ki je bisere metal svinjam in krošnjarij po enketah s predlogom, da se mora srednješolce denuncirati deželnemu šol. svetu, če bi hodili k socialistom na predavanja. Opolnoči so se maske razkrile. To pa ni vzbujalo nobenega presenečenja več; kajti maske so se bile že preje vse natančno spoznale.

Istočasno, ko Andrej Slovan v „Soči“ obrekuje soc. demokracijo, in osebno sodr. dr. Tuma, da hoče s konsumom v Gorici uničiti slovensko trgovino, čitamo v glasilu tržaške in goriške Zizibambule, da se snuje konsumno društvo te organizacije, Ampak proti konsumu Zizibambule Andrej Slovan nima nič, — dokler njen konsum ne bo imel v zalogi papirja in razglednic. Potem jim že navije uro!

Perdiš Juriga znani boritelj za svoboščine slovaškega ljudstva, je bil 16. t. m. izpuščen iz ječe. Po navadi in določilih kazenskega reda ogrskega bi moral biti izpuščen na svobodo že, ko je dve tretini kazni dostal, t. j. mesca novembra 1908. No, madžarsko nad vse liberalno ministrstvo je molče prezrlo to zakonito določilo ter je izpustilo Jurigo iz ječe šele potem, ko je slovaška delegacija storila potrebne korake pri ministrstvu. Zopet lepa ilustracija madžarskega svobodoljubja.

Socialistični ples, ki se je vršil na pustno soboto v gledališču Politeama Rossetti, je vspeh nepričakovano krasno. Gledališče je bilo krasno odličeno in razsvetljeno. Bila je to pač domača zabava zbranih članov velike tržaške socialistične družine.

Hrvatski sodrugi zaznamujejo zopet velik napredek: S 1. majem začne njihovo glavno glasilu «Slobodna Riječ» izhajati kot *dnevnik*, poleg tega se pa ustanovi tednik «Radnička borba» kot strokovno glasilu. Ta važni korak hrvatskih sodrugov bi moral spodbuditi vsakterega slovenskega socialista. Razmere, v katerih žive hrvatski delavci, niso nič boljše od slovenskih, v marsikaterem oziru so še slabše. In vendar se razvija hrvatsko socialistično časopisje, da je veselje; hrvatski delavci znajo ceniti pomen svojega časopisja, zato so tudi iz lastne moči storili toliko, da bodo imeli od 1. maja svoj dnevnik. V tem jih morajo končno spoznati tudi slovenski delavci. Če bi se vsak slovenski sodrug zanimal za strankin tisk tako kakor se hrvatski, če bi vsak slovenski sodrug tako pridobil naročnike. «Rdečemu Praporu», kakor jih hrvatski «Slobodni Riječi», pa bi tudi mi lahko kmalu imeli svoj dnevnik. In to je krvavo potrebno za našo stranko, za slovensko delavstvo. Ne more se tajiti, da se je tudi naše časopisje razvilo, ampak nikakor še nismo dosegli tistega cilja, da bi mogli biti zadovoljni. Če hočemo, da se nam

stranka razvije kakor je potrebno v interesu delavstva, tedaj ne smemo mirovati, dokler ne bo vsak zavedni delavec naročnik «Rdečega Prapora». O važnih dogodkih doma in po svetu, o političnem življenju, o delovanju zakonodajnih zborov se mora delavec poučevati iz svojega lista, če hoče spoznati resnico. Delavci pa morajo dati svojemu časopisju tudi tako moč, da se bo lahko bojevalo z glasili in s politiko nasprotnikov. Naj se toraj sodrugi resno polotijo dela, pa moramo priti naprej. Pridobiti dva, tri nove naročnike listu, vendar ni težko. In če stori to vsak sodrug, pa imamo velikanski napredek. Posnemajmo forej hrvatske sodruge!

DOPISI.

GORIŠKO.

Gorica. Javen shod, ki ga je priredila v Gorici krajna organizacija italijanska in deželna organizacija jugoslovanske socialne demokracije v protest proti zaključitvi državnega zbora, se je vršil v veliki dvorani pri Kateriniju. Bile so zastopane dobro vse okoliške organizacije in celo Nabrežina. Poročal je za italijanske sodruge državni poslanec Scabar, za slovenske dr. Henrik Tuma. Oba sta povdarjala približno isto, t. j. da je zaključitev državnega zbora sramotnejše ustavnega življenja, parlamenta in volitev splošne in enake volilne pravice. Vlada ni imela nobenega pravega vzroka zaključiti državnih zborov, vsaj razgrajanje 5 do 6 poslancev ne more biti pravi vzrok, da se zaključijo parlament velike države. Gotovo bi se bilo dobilo primerno sredstvo razgrajanje preprečiti, ako bi bila za to dobra in jasna volja. Iskati je torej vzrokov zaključitve drugod, tembolj, ker je ministrski predsednik Bienert imel cesarjev podpis za zaključitev zbora že skoraj teden poprej v žepu. Pravi vzrok zaključitve je ali slabost avstrijske vlade, ki si ne zna pomagati v narodnostnih homatijah posebno med Nemci in Čehi; ali je imela izgub imunitete poslancev vladi služiti za preganjanje neljubih poslancev; ali pa hočejo imeti vlada in višji krogi proste roke v sedanji politični evropski krizi vsled aneksije Bosne in Hercegovine. Meščanske stranke se niti ne zavedajo več svojih političnih pravic toliko, da bi protestirale proti zaključitvi, ter so plusko vlade ljudstvu vzele molče na znanje. Zato je delavstvo, ki je prvič izvršilo svojo volilno pravico, ki se je vedno borilo za svobodo in ustavnost, poklicano, da protestira proti samolastnemu postopanju vlade. Je ono tudi prvo prizadeto, ker je imela zaključitev državnega zbora za posledico, da so padle vse predloge na korist delavstva, posebno zakon za zavarovanje za starost. — Kakor vsikdar, mora delavstvo protestirati proti vladi, ki sedaj s policijskimi sredstvi preganja neljube ji kričarje in razgrajarje, četudi so ti členi one stranke, ki je neposredno povzročila zaključitev in ki najbolj izkorišča narodnostne homatije. Najbolj mora delavstvo protestirati proti temu, da bi vlada z zaključitvijo parlamenta porabila priliko, da žene delavstvo in ljudstvo preoblečeno v vojake na balkansko morišče in da bi delavstvo s svojo krvjo plačevalo nepremišljenost diplomatov, tembolj, ker ni bilo nikakega vzroka za aneksijo Bosne in Hercegovine. Ako bi se bili avstrijski državni krogi zavedali položaja in ako bi odkritosrčno želeli zastopati interese prebivalstva Bosne in Hercegovine in balkanskih narodov sploh, ne bi bilo treba drugega, nego dati Bosni in Hercegovini svobodo in samoupravo, ter bi obudili tako k ustavnemu življenju ne le Srbe in Hrvate, katoliškega, pravoslavnega in mahomedanskega veroizpovedanja, ampak bi obudili tudi simpatije Srbov in Črnogorcev, in balkanska kriza bi se rešila po edino pravi poti. Kakšen namen ima vlada kaže tudi sestava ministrstva, ki ima v svoji sredi ne predstavljajo avstrijskih močnih strank, marveč zastopnike, katerih ime garantira, da ne more priti do pomirjenja narodnostnih homatij. Saj sta ministra krščansko-socialne stranke predstavljajo tiste stranke, ki je glasovala proti predlogu sodruga Seligerja, ki je imel namen onemogočiti narodnostne spore potom zakona. Zaključitev državnega zbora jasno kaže nesposobnost meščanskih strank, rešiti narodnostne spore in varovati ugled in veljavo parlamenta.

Vsled splošne volilne pravice in zaostalosti avstrijskih narodov prišla je na kmrilo le mala buržoazija, ki je predstavljajca šovinizma, demagogije in protekcijonizma.

Sprejeta je bila soglasno sledeča resolucija:

1.) Zbrano delavstvo protestira proti zaključitvi državnega zbora in s tem proti onemogočenju izvršitve socialnih reform, posebno zavarovanja delavstva za starost, zakona proti kartelom, zakona proti podražanju živil in zakona za omejitev militarizma ter proti onemogočenju, da bi se potom parlamenta pravilno nadzorovala in rešila državna kriza radi aneksije Bosne in Hercegovine.

2.) Delavstvo obsoja postopanje meščanskih strank in posebno nemške in češke nacionalne, polske aristokratske in klerikalne krščansko-socialne stranke, ki so odklonile predlog sodruga Seligerja radi pomirjenja avstrijskih narodnosti in tako vzdržujejo še za naprej šovinizem, demagoško in protekcijonizem.

3.) Delavstvo poziva vlado, da nemudoma otvori državni zbor in obenem sestavi tako ministrstvo, ki odgovarja parlamentarnim načelom in demokratičnemu parlamentu, sestavljenemu na podlagi splošne in enake volilne pravice.

4.) Poziva se delavstvo, da nastopa solidarno in internacionalno pravico za državni zbor, za deželne zbornice in za vsa javna zastopstva in da zahteva nemudoma rešitev vprašanja splošne in narodnostne avtonomije.

V krajni organizaciji je predaval v soboto zvečer sodrug dr. Anton Dermota o različnih tipih praktičnega socializma pri raznih narodih. Konstruiral je tri dobro med seboj različne tipe: angleško-amerikanski, ki je predvsem gospodarsko-strokovno združen; romanski, francosko-italijansko-španski, ki je revolucionarno-političen, in nemški tip, ki je politično parlamentaren. Praktični socializem se je razvil najprej na Angleškem in skoraj vsopredno na Francoskem. Marx in Lassale sta na podlagi dejanskih razmer na Angleškem in na Francoskem ustvarila znanstveni sistematični socializem ter se je konsekvantno iz njega organizirala nemška socialnodemokratična stranka. Ta organizacija iz praktičnega socializma je postala pravi tip socializms ter se iz nemškega sistematičnega socializma širi na vshod, kakor tudi upliva nazaj na zapad. Končno je prišel govor na tip slovenskega socializma ter se je konstatiralo, da manka še njegove stvarne zgodovine. Navajalo se je le, da je socializem prišel na Slovensko od dveh strani: od komunarov francoskih, zanešen po Železnikarju in iz delavskih krogov dunajskih tudi v precej anarhistični obliki po Ferdinandu Tuma. O socializmu v pravem pomenu besede more biti govor šele z nastopom Etbina Kristana, ki je prvi učil socializem kot marksizem in ki je dobil v sodrugu Josipu Kopaču žilavega agitatorja in propagandista.

Prihodnje predavanje bo v soboto ob 6. zvečer v delavskih prostorih.

Italijansko mladinsko socialistično društvo je imelo v ponedeljek 22. t. m. svoje navadno tedensko predavanje. Predmet: Vojska, militarizem in milicija. Predaval je sodrug dr. Henrik Tuma. Mladinsko društvo, katero šteje po večini člene italijanske narodnosti se je jelo precej živahno razvijati ter upati, da se po mladini počasi preleva marastične razmere med italijanskim delavstvom na korist italijanskemu in slovenskemu delavstvu.

Podgora. Krajna organizacija je imela zaupen shod, kjer so se razpravljale bližajoče se volitve v VI. kategorijo zavarovalnice proti nezgodam. Sestavi se poseben odbor, ki ima pripraviti vse potrebno, da se bodo bodoče volitve vršile po zakonu ter izključila vsaka zloraba od strani dalodajalcev. V kratkem se skliče javen shod, na katerem se delavstvo pouči o važnosti volitev in o svojih pravicah.

Gorenja Vrtojba. Nedeljo 28. t. m. ustanovi se krajna politična organizacija. Ob 3h popoldne javni shod v prostorih Henrika Batističa s predavanjem: «O socializmu» pred. sodr. H. Tuma. Po javnem shodu zaupen shod pri katerem se konstituirata nova t. j. 15. krajna politična organizacija na Goriškem.

Prečnik občina Slivno. Pri nas je pretečeni teden ustanovila krajna organizacija jugoslovanske socialno demokratične stranke. Vpisalo se je takoj 40. članov. Vse kaže, da se bo tudi tu socialistična ideja razvila in obrodila dobrih sadov.

Listnica uredništva.

Trst fejšer. — Anonimnih pism ne vzamemo kratkoma na znanje, kaj še da bi hodili ponje na pošto.

Devin. Prihodnjič.

Delavsko gibanje.

Shod delavcev proste luke se je vršil kakor smo naznanili, v nedeljo dne 21. t. m. ob 10. uri zjutraj v Delavskem domu. Udeležba je bila jako lepa. Velika dvorana v I. nadstropju je bila polna slovenskih delavcev. Shodu je predsedoval sodrug Kresevič, ki je ožigosal ostuden boj, ki ga vodijo tržaški narodnjaki proti delavstvu. Poročal je sodr. Milost. Dokler nismo imeli v Avstriji splošne volilne pravice, se ni razven socialne demokracije, bavil z delavstvom nihče. Samo po tej delavski znagi, so začeli slovenski narodnjaki ljubiti (?) delavstvo. Zaradi tega tedaj, ker potrebujejo pri volitvah delavske glasove, se ustanovili N. D. O. Take narodne delavske organizacije ne strme po zboljšanju delavskih razmer, one ne stoje na razrednem stališču, marveč skušajo netiti narodne boje med delavstvom in delujejo proti mednarodno organiziranemu delavstvu. Vse njihovo delovanje je negativno. Delo socialističnih organizacij je pozitivno raznovrstno in potrebno za delavstvo. Razven strokovnih imajo delavci pri nas priložnost pristopati in snovati gospodarske organizacije. Potom naših organizacij si delavci zagotove podpore v slučaju bolezni, brezposelnosti in drugih nesrečah. Potom naših organizacij se delavci izobrazujejo itd. Ko so govorili še razni drugi sodrugi, so navzoči sklenili, da se mora delati med slovenskim delavstvom še intenzivnejšo agitacijo, da se vsi združijo v naše mednarodne organizacije.

Iz stranke.

Okrajna konferenca v Pulju. Okrajni odbor jugoslovanske socialno-demokratske stranke v Pulju sklicuje okrajno konferenco, ki bo v nedeljo, 28. t. m. ob 3. popoldne v dvorani «Arco Romano» s sledečim dnevnim redom:

1. Poročila političnega odbora:
 - a) tajniško.
 - b) blagajniško.
2. Poročilo o strankinem zboru v Ljubljani.
3. Občinske volitve v Pulju in naša stranka.
4. Organizacija, novi organizacijski statut.
5. Volitev odbora okrajne organizacije za Pulj.
6. Eventualnosti.

Pristop na konferenco imajo samo plačevalci strankinega davka in strokovno organizirani sodrugi.

Izdajatelj in odgovorni urednik VINKO KERMOLJ.
Tiska. TISKARNA MODERNA M. Susmel & Comp.
ulica della Zonta 8.

JOSIP ZLOBEC

priporoča svojo
pekarno in prodajalno
jestvin

v kateri ima na razpolago raznovrstne jestvine po najnižjih cenah; posebno priporoča svojo moko iz prvih avstro-ogerskih mlinov.

PULJ

VIA LISSA ŠT. 34.

Na razpolago vedno pripravljena peč (izvzemši nedelje in praznike) za privatno pečivo.

Delavci! Podpirajte delavca tovariša.

Pozor!!!

Podpisani priporoča vsem sodrugom

— svojo —

Mlekarno

— iz —

Sv. Jurija pri Kranju.

Mleko sveže 2 krat na dan.

CENE:

1 liter. 26 vin.

1 liter na dom 28 vin.

Fran Kuralt

Rojan-Škorklja št. 260

TRST.

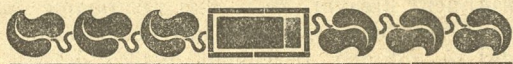
Gostilna „Alla Lealtà“

ANTON SAITZ

ulica delle Acque

Vina najfinejša, domača kuhinja

— Družinske zabave. —

Nova klobučarnica

GIORGIO DE LUISA

predkratkim otvorjena

v ul. Barriera Vecchia št. 2

Velika zbirka najnovjših klobukov in kap vsakih oblik iz najboljših tovarn.

Cene zelo nizke.

— LIKARICA —

JULIJA POLLAK

— TRST —

ulica Sette Fontane šte. 5. I. nad.

Priporoča se sodrugom.

— Delo fino in točno. —

Postrežba na dom.

Skladišče

ameriških mrežic in aparatov za električno in plinovo luč

E. WÖFLER - TRST

— ulica delle Acque št. 20. —

Zahtevajte po vseh kavarnah in gostilnah **Delavski List**

KAROL GERBEC
BRIVEC v ulici delle Acque št. 17.
Enotni mesečni tarif. Šterilna svetilka Long.
Zbirka parfumarij in mila.

Kmečka delavska gospodarska zadruga

— v Dobravljah na Goriškem —

Registrovana zadruga z omejeno zavezo.
USTANOVLJENA LETA 1908.

Podpisano se tem potom zahvaljuje dosedanjim vinskim odjemalcem, posebno občnemu konsumnemu društvu v Ljubljani delavskemu konsumu v Idriji, zasebnikom v Mirnu in drugod.

To priliko pa uporabi, da priporoča veliko množino svojega še neprodanega vipavskega naravnega vina iz lastnih kleti združenih kmetov iz Dobravelj, Skrilj, Brji, Šmarji, Rihemberga, Kamnja in bližnjih vasi, vsem svojim dosedanjim in novim odjemalcem po Kranjskem, Primorskem, Štajerskem, Koroškem in drugod.

Pošilja se od 56 litrov naprej po jako zmernih cenah.

ZADRUŽNO VODSTVO.

KAVARNA UNIONE = TRST =

Ulica Caserma
= in ulica =
Torre Bianca.

— Napitnina je odpravljena. —

Velika zbirka političnih in leposlovnih revij
— in časnikov v vseh jezikih. —

FRATELLI PAGANI

— TRST. Ulica Acquedotto št. 6. —

Velika zbirka igrač, okraskov, parfumarij, mila, ovratnikov, zapestnikov,

— kravat, i. t. d. —

Gostilna „Casa del Popolo“

(Zadružna delavska gostilna)

Trst, ul. S. Lazzaro in ul. S. Caterina

Domača kuhinja vedno dobro preskrbljena.

— Cene zmerne. —

— Shajališče zunanjih sodrugov. —

Slovani! — Podpirajte edino — Slovani!

Slovansko knjigarno in papirnico

Josipa Gorenjca, Trst, ul. Valdirivo 40